

/ Františka Ř. (*1964): Učitelkou v pohraničí

rozhovor uskutečněn 27. 8. 2021 v Praze v knihovně Gender Studies
tazatelka Marie Koval (Mrvová)

→ 1. Kapitola:

Na medicínu jsem se nedostala, protože otce vyhodili z KSČ (1964–1986)

Narodila jsem se v roce 1964, 3. ledna, a pocházím z Hané, z takového malého městečka na Hané. A co se dětství týká, tak jsme dva sourozenci, mám mladšího bratra, ten je mladší přesně o rok a devět měsíců, opravdu skutečně na den.

Pak jsem tam chodila na základní školu. Jmenovala se základní devítiletá škola, ale já jsem byla vlastně takový jeden z x pokusných ročníků, kdy jsme se na střední školu mohli hlásit už z osmé třídy. A potom jsme dělali první ročník střední školy a devítku, nebo opačně devítku a první ročník vlastně najednou. Pak jsem studovala na gymnáziu a potom z gymnázia jsem se někdy ve třetím ročníku rozhodla, že bych chtěla studovat medicínu. A tady jsem se setkala s další takovou... Myslím, že to jsem dlouho cítila jako nespravedlnost, pak jsem se s tím taky vyrovnala. S nespravedlností po linii, řekněme politické, protože na medicínu jsem se tehdy nedostala, a jak jsem se dozvěděla mnohem později, tak to bylo z politických důvodů, protože tatínek byl v šedesátém osmém roce vyloučen z komunistické strany.

Z domu už předtím jsme věděli, že prostě jsou určitá témata, která ano, doma se to probere, nemyslím, že by s námi jako s dětmi mluvili o politice, ale tak sem tam někdy něco. To zůstává tady doma, to venku neříkejte. Nesmíte říct, že třeba jste pokřtění, že občas navštívíme kostel. V tomto jsme byli vychováni, ano, ale první srážka s realitou bylo teda to nepřijetí.

Taková, jedna z možností studia byla, která se mi ale potom vyplatila vlastně, za kterou jsem byla ráda, jít na jazykovou školu. To byl jednoletý intenzivní kurz, který se teda platil, rodiče to platili. A bylo to zakončeno státní zkouškou, takže já jsem absolvovala tady ten kurz – němčina a ruština.

Na začátku osmdesátých let, maturovala jsem v roce 1982, takže tam došlo zřejmě k nějakému uvolnění, protože pak už jsem byla přijata na filozofickou fakultu, na obor ruština a dějepis. Tyto obory vlastně vyučoval tatínek... Nestydím se za to, tehdy mi řekl, to jsem fakt prozřela, protože mně řekl, podívej se, mám tam nějaký známý, ti mají zase další, můžu tě dostat na ruštinu a dějepis, tak si vyber. Takže pak jako člověk uvažoval fakt realisticky.

→ 2. kapitola:

Na stáži v Sovětském svazu v době výbuchu jaderné elektrárny Černobyl (1986)

V letním semestru třetího ročníku jsme povinně museli jet na stáž do tehdejšího Sovětského svazu. Jeli jsme do Volgogradu. No a Volgograd, fakt škola života, ne kvůli bitvě u Stalingradu, taky, ale najednou jsme prostě byli půl roku vytrženi z toho známého prostředí, a teď jsme se museli postarat sami o sebe. To nebylo sbalit se na víkend, sbalit špinavé prádlo a jet z koleje za maminkou, ale včetně tady toho vyprat si – a v ruce, ne, že by tam byly nějaký pračky. Jediný možný kontakt s rodinou bylo psaní dopisů. Oni rodiče o nás nic nevěděli než z těch dopisů, které šly 3 týdny, a chodily i cenzurované, takže jsme museli velice zvažovat, co smíme a nesmíme napsat. A když nám kámoši psali, tak ti na nějakou cenzuru nehleděli, tak opravdu, já jsem to měla dlouhou dobu schované, ty dopisy byly začerněné. Když se jim něco politicky nelíbilo, tak prostě jsme se to fakt nedozvěděli.

A bylo to v době, kdy bouchl Černobyl v Sovětském svazu, o čemž my jsme se právě tady z takových kusých zpráv a ze čtení mezi řádky, jsme se o tom dozvěděli. No a potom když byla zpáteční cesta, tak jsme jeli přes

Kyjev. Volgograd–Kyjev, tam se 24 hodin čekalo na další přípoj, a s prohlídkou Kyjeva pochopitelně, abychom si to náležitě všechno užili... Vzpomínka na Kyjev je taková, že to město bylo naprosto vylidněné. A jenom jsme tam byli my na té prohlídce a neustále tam oplachovali vodou ulice, to nám bylo takový podezřelý. A v podstatě až takové ucelené informace jsem se dozvěděla až hluboce po osmdesátém devátém roce, až se tady o tom všem mluvilo otevřeně.

→ 3. kapitola:

Módní trendy 80. let a přešívání šaty od Podolské

Tehdy někdy na konci 70., 80. let tady frčel časopis Burda. Nedostatkové zboží, to se schovávalo, že, v obchodě. A byl napřed teda v originále, ale pak byl překládán do ruštiny, takže já jsem kupovala, jako studentka rusistiky jsem ho kupovala v té ruštině, no a tam jsem si vždycky vyhlídla nějaký model a teď jsem to buďto teda přeložila babičce. Ona vám dokázala podle té fotky si udělat stříh a vlastně mi tady toto ušít. Netroufala si na nějaký saka a na kalhoty, to ne, ale šaty, sukně, halenky. A ona, oni z první republiky byli takto zvyklí velice šetřit a přešívát. Takže ona měla poschovávané jednak šaty po její sestře, to byly fakt kvalitní, ta její sestra žila tady v Praze a šila u Podolské, což je pojem, že. Tak to byly modely od paní Podolské, které ta babička rozpárala, a to přešívala podle té Burdy. Takže v jakých já jsem chodila látkách, to si nikdo neumí představit.

→ 4. kapitola:

Hledání zaměstnání a učitelkou v pohraničí (1982–1989)

Ono bylo hrozně těžké tehdy sehnat místo na střední škole. A já jsem prostě na základě, protože jsme absolvovali praxe na všech typech škol, a já jsem měla poprvý praxi na základní škole a já jsem věděla, že prostě nemůžu jít na základní školu. Já fakt nemám vztah k malým dětem. No a teď se nabízely střední školy v poměrně blízkém okolí toho městečka, odkud pocházím, s tím, že nějakou dobu bych bydlela doma. A teďka já, že, světačka, pět let jsem žila na koleji, no tak to nepřipadá v úvahu, ne to jako ne, bylo těžko sehnat byt, takže to ne, v žádném případě. Tak další místo, které bylo, tak bylo teda v pohraničí. A tam už jsem halt nastoupit musela, protože to už jako nešlo, když to bylo takhle po známosti, jak to tehdy chodilo, tak tam už jsem musela jet. No a byl to zástup za mateřskou na zdravotnické škole.

Tím vlastně já jsem si hledala místa, která by tam připadala v úvahu, kde jsou střední školy. A na té jedné střední škole jsem se setkala, dnes už to umím nazvat, tak ne šikana, ale genderové rozdělení, kdy já jsem tam zavolala a paní ředitelka té školy říká: „No ale my tady máme žádost mladého muže, absolventa také, my raději sáhneme po něm, protože u vás je předpoklad, že vy, žena, a půjdete na mateřskou, jedna mateřská, druhá mateřská, tak ne, ne, ne, to my upřednostníme tady tohoto.“ Shodou okolností to byl spolužák, samozřejmě zas tolik absolventů ruštiny a dějepisu není. Byl natolik solidní, že teda on si také hledal na více místech a šiklo se mu gymnázium, na které teda chtěl, takže potom mně řekl, že jestli chci, tak že na tu školu můžu zavolat, že vlastně to místo se tam uvolnilo. V tu chvíli ovšem já už jsem měla rozjednaného něco jiného a druhak teda jsem byla natolik hrdá, že to jsem řekla, to ne, to bych neudělala. Takže tak jsem se dostala vlastně tam někam do pohraničí.

→ 5. kapitola:

Z ruštinářky učitelkou němčiny (1989–1993)

A vlastně potom já jsem končila v roce nebo nastupovala jsem 1. září 1988, takže byl jeden běžný školní rok, no a v dalším školním roce potom přišla v roce 1989 revoluce. A teďka nastal problém, protože jednak problém s ruštinou a jednak s onou kolegyní, že se vrátí z mateřské. A teďka, co se mnou. Takže v tu chvíli mně vlastně hrozila... jako byla jsem jeden z potenciálních prvních nezaměstnaných, tak bych to řekla. Takže nakonec se našel,

myslím si, že to byl půl úvazek, němčina a dějepis, protože ta ruština se šmahem přestala učit. No a samozřejmě v tom osmdesátém devátém roce, pak přesněji v lednu 1990, úplně se rozplynuly ty nějaké moje vize, ambice jaksi doktorandského studia. Protože to studium bylo nejprve pozastaveno a potom úplně zrušeno, pak se přešlo na jiný princip tady toho doktorandského studia. No a já už jsem se o to pak nezajímala, protože jsem měla plnou hlavu nového oboru, kdy jsem musela vlastně v podstatě jít od píky. V roce 1993, tuším, jsem začala na vysoké škole studovat tu němčinu.

→ 6. kapitola:

Single život a hledání bydlení (1989–1996)

A řekla bych že asi možná čím je člověk starší, tím radši je s těmi mladými lidmi. Je to tedy někdy o nervy, to je pravda. Ale to já jsem ještě neříkala, že nejsem vdaná a ani nemám děti, ale samozřejmě nějaká ta partnerství ano, to nejsem úplně sama, ale nikdy to neskončilo manželstvím. Spíš to byla taková nezávazná partnerství. V dnešní době už je to naprosto běžné, jo, single.

První úplně samostatné bydlení, které jsem dostala, tak pracovně jsem ho nazývala předsíň. To bylo takový torzo bytu, ale strašně ráda na to vzpomínám. Část předsíně, část kuchyně a toaleta. A dali tam takový ten krabíkový sprchový kout. A pořád jsem měla tu podanou žádost o byt, dostavovalo se sídliště a dostala jsem na nově vystavěném sídlišti garsonku. To bylo teda první bydlení. A potom v tu chvíli, kdy jsem garsonku chtěla měnit za dvougarsonku, to už tam bylo také dohodnuto, odešla sovětská vojska, likvidovala se kasárna a měnila se na bytové domy, a bylo možné byt koupit. Takže si vezmu úvěr nebo hypotéku, tak. A tak jsem si to šla dojednávat, teď se tam vyplňoval dotazník, to byla nějaká možná první polovina 90. let, tak nějak. A teďka ta paní úřednice se na to podívá a říká: „Ježíšmane, učitelka a ještě svobodná, tak ale tam nemáme žádné jako záruky, to ne, tam není majetek, tam není manžel, tam není nikdo, tak to ne, to vy nesplňujete ty naše normy, to my vám nemůžeme poskytnout tady ten úvěr.“ Že jsem si uvědomila jednak jistou diskriminaci svobodných a potom vlastně tu genderovou diskriminaci.

Paní Františka hypotéku nedostala, ale za pomoci rodiny, která prodala dům po babičce, se jí byt nakonec podařilo koupit a bydlí zde již od roku 1996.

Konec příběhu:

Paní Františka zůstala svobodná a bezdětná, učitelství vidí jako svoje poslání a velmi ji baví. V pohraničí dodnes učí dějepis a němčinu na střední zdravotnické škole a věnuje se v rámci výuky také orální historii a motivuje děti, aby natáčely rozhovory se svými příbuznými. Věnuje se sportu, ráda lyžuje, jezdí na kole a dělá fitness box. Její velkou láskou je cestování, ráda by navštívila karibské státy, plánuje si udělat řidičák a na důchod by se chtěla přestěhovat zpět do svého rodného kraje na Hanou.

